



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 61/2024-12

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Ivana Fiačana a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] proti uzneseniu Okresného súdu Humenné sp. zn. 1T/66/2022 zo 17. mája 2023 a uzneseniu Krajského súdu v Prešove sp. zn. 6Tos/33/2023 z 21. novembra 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 26. januára 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutiami všeobecných súdov označenými v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje zrušiť napadnuté uznesenie krajského súdu a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

II.

Skutkové okolnosti

2. Sťažovateľ bol okresným súdom predvolaný na hlavné pojednávanie nariadené na 10. máj 2023 v trestnej veci, a to ako svedok. Svoju neprítomnosť ospravedlnil čerpaním dovolenky, pričom okresný súd upozornil, že ho mylne predvoláva ako svedka, keďže je povereným zamestnancom poškodeného v danom trestnom konaní. V dôsledku neprítomnosti sťažovateľa bolo hlavné pojednávanie odročené, keďže procesné strany trvali na jeho osobnom výsluchu. Sťažovateľ sa v uvedenom konaní už skôr bez ospravedlnenia na hlavné pojednávanie nedostavil (6. marca 2023 a 12. apríla 2023), preto ho okresný súd upozornil na jeho procesné postavenie i na jeho

povinnosť dostaviť sa a vypovedať. Sťažovateľ opakovane upozorňoval okresný súd, že nemá postavenie svedka, ale povereného zástupcu poškodeného.

3. Napadnutým uznesením okresný súd uložil sťažovateľovi podľa § 70 ods. 1 Trestného poriadku poriadkovú pokutu 100 eur z dôvodu jeho neospravedlnenej neúčasti na hlavnom pojednávaní 10. mája 2023.

4. Proti uzneseniu okresného súdu podal sťažovateľ sťažnosť, v ktorej opätovne argumentoval, že v predmetnom trestnom konaní nemá procesné postavenie svedka. Uvedený dôvod doplnil tvrdením, že pošta okresného súdu bola doručovaná na adresu jeho zamestnávateľa (poškodeného), nie na adresu jeho trvalého pobytu, prípadne do jeho súkromnej elektronickej schránky. Na žiadnej doručenke, ktorá sa vrátila okresnému súdu, nie je jeho podpis, ale podpis zamestnanca podateľne poškodeného. Ani v prípravnom konaní nemal postavenie svedka. Preto nie je nositeľom povinnosti vyjadrovať sa v konaní ako svedok. K veci ani nemá ako svedok čo uviesť, nikdy nemal informácie o skutku, ktorý je predmetom konania, a teda fakticky nemôže nič nové uviesť. Okresný súd v napadnutom uznesení zavádzajúco uvádza, že sa z termínov hlavného pojednávania neospravedlnil.

5. Krajský súd napadnutým uznesením sťažnosť sťažovateľa zamietol. Dôvodil, že už ani ospravedlnenie neúčasti sťažovateľa na hlavnom pojednávaní 12. apríla 2023 okresný súd neakceptoval a upozornil ho na jeho povinnosti. Z obsahu súdneho spisu ďalej krajský súd zistil, že už v obžalobe označil prokurátor sťažovateľa ako svedka a navrhol ho predvolať a vypočuť. Poškodený bol v danom trestnom konaní okresným súdom práve vo vzťahu k postaveniu sťažovateľa upozornený, že podľa § 53 ods. 2 Trestného poriadku nemôže na hlavnom pojednávaní a verejnom zasadnutí vystupovať ako splnomocnenec poškodeného ten, kto je naň predvolaný ako svedok. Krajský súd vyhodnotil ako nepravdivé tvrdenie sťažovateľa, že v trestnom konaní nevystupoval ako svedok. O opaku totiž svedčia zápisnice z prípravného konania, keď bol dvakrát vypočúvaný ako svedok, a ktoré ako svedok aj podpísal. V týchto zápisniciach je uvedená adresa jeho trvalého pobytu, pričom sám určil ako adresu na doručovanie sídlo jeho zamestnávateľa (poškodeného). Krajský súd zdôraznil, že nie je na rozhodnutí sťažovateľa, či v danej veci bude alebo nebude vystupovať ako svedok, pretože určenie jeho procesného postavenia je v právomoci orgánov činných v trestnom konaní.

III.

Argumentácia sťažovateľa

6. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti upozorňuje, že svedok je osoba, ktorá vlastnými zmyslami získala poznatky o trestnej činnosti inej osoby a ktorá spravidla nie je vo veci zainteresovaná. Svedok je teda vytvorený udalosťou, ktorú inicioval páchatel' trestného činu (teda niekto iný ako svedok) a ktorú svedok vnímal. Nadväzne uvádza, že žiadne informácie v spise nenasvedčovali tomu, že bol svedkom konania páchatel'ovho skutku. Zo spisu bolo zrejmé iba to, že bol zástupcom poškodeného na základe poverenia.

7. Sťažovateľ je roky zamestnaný u poškodeného ako právnik a zastupuje ho na základe poverenia v stovkách škodových vecí. Súd podľa sťažovateľa nemôže pokračovať v nezákonnostiach prípravného konania, akou je aj nesprávne posúdenie postavenia poškodeného, ktoré je zamenené za postavenie svedka. Sťažovateľ do dnešného dňa nevie, na základe čoho bol v určitom štádiu

konania určený ako svedok. Zrejme len z dôvodu, že poverený príslušník polície, ktorý vykonával výsluch, omylom do hlavičky zápisnice napísal chybný údaj, nie výsluch povereného zástupcu poškodeného, ale výsluch svedka. Poukazujúc na zápisnicu o výsluchu osoby z 9. augusta 2021, sťažovateľ dôvodí, že sa z nej nedá vyvodit' argumentácia krajského súdu, podľa ktorej sám určil ako adresu na doručovanie sídlo svojho zamestnávateľa.

8. Tvrdenie krajského súdu, že sa bez ospravedlnenia nezúčastnil termínov hlavného pojednávania, považuje sťažovateľ za nepravdivé. Vždy riadne ospravedlnil svoju neúčast'.

9. Súd sa nezaoberali jeho opakovane prednesenou námietkou, že v konaní nemá postavenie svedka, ale povereného zástupcu poškodeného.

IV.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. Na prerokovanie a rozhodnutie o ústavnej sťažnosti sťažovateľa v časti namietaného porušenia jeho označených práv uznesením okresného súdu nemá ústavný súd právomoc. Tá je daná iba za podmienky plynúcej z čl. 127 ods. 1 ústavy, že o ochrane základných práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Sťažovateľ sa ochrany svojich označených práv proti uzneseniu okresného súdu mohol domáhať podaním sťažnosti podľa Trestného poriadku ako riadneho opravného prostriedku, o ktorom mal právomoc rozhodovať nadriadený súd. Uvedené oprávnenie sťažovateľ využil a o jeho sťažnosti podanej proti napadnutému uzneseniu okresného súdu rozhodol meritórne iný, krajský súd. Preto v tejto časti bolo potrebné ústavnú sťažnosť odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

11. Pokiaľ ide o napadnuté uznesenie krajského súdu, ústavný súd vo všeobecnosti uvádza, že na rozhodovanie súdov o uložení poriadkovej pokuty sú primerane kladené požiadavky, ktoré sú vyvoditeľné zo základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Znamená to predovšetkým to, že takéto rozhodnutie musí mať zákonný podklad a nemôže byť prejavom svojvôle. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu je požiadavka riadneho odôvodnenia jedným zo základných atribútov spravodlivého procesu. Dodržiavanie povinnosti odôvodniť rozhodnutie má zaručiť transparentnosť a kontrolovateľnosť rozhodnutí súdov a vylúčiť svojvôľu, lebo len vecne správne (zákonu zodpovedajúce) rozhodnutie a náležite, t. j. zákonom požadovaným spôsobom odôvodnené rozhodnutie napĺňa – ako neoddeliteľná súčasť „ustanoveného postupu“ – ústavné kritériá vyplývajúce preň z ústavy a dohovoru či listiny (m. m. I. ÚS 327/2010, IV. ÚS 562/2018).

12. Opodstatnenosť ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy prichádza pri preskúmaní ústavnosti rozhodnutia všeobecného súdu o uložení poriadkovej pokuty do úvahy iba v prípadoch extrémneho vybočenia zo štandardov uplatňovaných v rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, ktoré môžu mať za následok porušenie ústavou garantovaných základných práv a slobôd, alebo tiež v prípadoch absencie primeraného odôvodnenia tohto rozhodnutia všeobecným súdom (m. m. III. ÚS 152/2017).

13. Ústavný súd po preskúmaní napadnutého uznesenia krajského súdu prizmou dôvodov ústavnej sťažnosti, ktorými je podľa § 45 zákona o ústavnom súde viazaný, dospel k záveru, že ústavná sťažnosť sťažovateľa je zjavne neopodstatnená.

14. Sťažovateľ konštantne zdôrazňuje, že v trestnom konaní nemal postavenie svedka, ale zástupcu poškodeného. Na to mu však krajský súd celkom lapidárne, avšak správne a výstižne odpovedal, že procesné postavenie v trestnom konaní si sťažovateľ neurčuje sám, ale naopak, definujú ho orgány činné v trestnom konaní. Tak ako je nespochybniteľnou nepretržitá sťažovateľova argumentácia, že nebol svedkom, niet pochyb ani o tom, že orgány činné v trestnom konaní i súdy stabilne považovali sťažovateľa za svedka.

15. Podľa § 70 ods. 1 Trestného poriadku je sudca oprávnený uložiť poriadkovú pokutu každému, kto sa dopustí tam druhovo definovaného správania. Keďže sa poriadkového deliktu podľa § 70 ods. 1 Trestného poriadku môže dopustiť ktokoľvek (nielen svedok), stráca sťažovateľova konštantná argumentácia, že v trestnom konaní nevystupoval ako svedok, ale „len“ ako právny zástupca poškodeného, potrebnú relevanciu na to, aby sa mohla stať predmetom ústavno-súdneho prieskumu. Pre ústavný súd je bez významu akademická otázka procesného postavenia sťažovateľa v trestnom konaní. Podstatný je reálny zásahový potenciál jej riešenia vo vzťahu k základným právam a slobodám sťažovateľa. Ten však v sťažovateľovej veci nebol daný, pretože mu poriadková pokuta mohla byť uložená bez ohľadu na to, či sa v § 70 ods. 1 Trestného poriadku popísaného správania dopustil ako svedok alebo ako iný subjekt vyzvaný súdom na účasť na úkonoch trestného konania.

16. Napriek uvedenému ústavný súd považuje za vhodné reagovať aj na parciálne námietky artikulované sťažovateľom v odôvodnení jeho ústavnej sťažnosti.

17. Sťažovateľ poukazuje na zápisnicu z 9. augusta 2021, z ktorej podľa jeho názoru vôbec nevyplýva argument krajského súdu, že sám sťažovateľ žiadal doručovať mu písomnosti týkajúce sa daného trestného konania na adresu svojho zamestnávateľa (poškodeného). Opomína však zápisnice o úkonoch z 20. septembra 2021 a 13. decembra 2021, na ktoré krajský súd odkazoval. Ich kópie sťažovateľ k ústavnej sťažnosti ani nepripojil, a tak účinne nevyvrátil ich hodnotenie, ku ktorému došiel krajský súd. Okrem toho argumentácia sťažovateľa odkazujúca na zápisnicu z 9. augusta 2021 je nepriliehavá, pretože (ako z jej obsahu vyplýva) išlo o zápisnicu o výsluchu osoby podľa § 196 ods. 2 Trestného poriadku, teda o úkone v štádiu pred začatím trestného stíhania, keď ešte procesné postavenie vypočúvanej osoby nemusí byť nutne ustálené. Ďalej je potrebné zdôrazniť, že obsah výpovede sťažovateľa v predmetnej zápisnici celkom jasne nasvedčuje, že sa vyjadroval o skutkových okolnostiach reflektujúcich špecifiká vzniku škody i jej rozsahu pri krádeži trakčnej nafty určenej pre železničné koľajové vozidlá. Išlo teda o značne špecifické skutkové okolnosti majúce priamy význam pre určenie výšky škody. Preto sa ani záver orgánov činných v trestnom konaní a následne aj súdov o tom, že sťažovateľ splňal charakteristiky svedka, nejaví ako natoľko nelogický a svojvoľný, že by bolo možné uvažovať o jeho ústavnej relevancii. Predmetom trestného konania v danej veci bol aj uplatnený nárok na náhradu škody, a hoci nejde o hlavný predmet rozhodovania, skutočnosť, že aj trestný súd má právomoc priznať nárok na náhradu škody, nevyklučuje postavenie svedka u osoby, ktorá síce samotný trestne posudzovaný skutok vlastnými zmyslami nepozorovala, avšak disponuje skutkovými poznatkami majúcimi priamy vzťah k samotnému vzniku škody, prípadne k jej rozsahu (čo, navyše, predstavuje pri majetkových trestných činoch aj črtu relevantnú pre trestnoprávnu kvalifikáciu skutku).

18. Ani námietka sťažovateľa o ospravedlnení jeho neúčasti na termínoch hlavného pojednávania nie je relevantná. Formálna skutočnosť adresovania svedkovho ospravedlnenia súdu

ešte neznamená, že zákonná podmienka na uloženie poriadkovej pokuty podľa § 70 ods. 1 Trestného poriadku nie je naplnená. Trestný poriadok totiž hovorí o absencii dostatočného ospravedlnenia. Nestačí teda ospravedlnenie predložiť, ale súd ho musí vyhodnotiť ako dostatočné. To sa v sťažovateľovej veci nestalo a sťažovateľ na to bol po termínoch hlavného pojednávania 6. marca 2023 a 12. apríla 2023 okresným súdom upozornený. Sám sa potom vystavil riziku uloženia poriadkovej pokuty, ak ani ospravedlnenie z neúčasti na termíne nariadenom na 10. máj 2023 okresný súd nevyhodnotí ako dostatočné. Preto argument založený na tvrdení o ospravedlnení jeho neúčasti na termínoch hlavného pojednávania nemohol ústavný súd vyhodnotiť na prospech sťažovateľa.

19. Z už dosiaľ prezentovaných nosných dôvodov tohto uznesenia vyplýva, že aj námietka nedostatočného odôvodnenia napadnutého uznesenia krajského súdu je bez významu. Krajský súd sa osobitne zaoberal hlavným dôvodom sťažovateľovej obrany spočívajúcim v obhajobe procesného postavenia zástupcu poškodeného a vo vyvracaní procesného postavenia svedka (záver strany 5 a strana 6 napadnutého uznesenia krajského súdu). Pritom predložil argumenty všeobecnej povahy (výlučná právomoc orgánov činných v trestnom konaní a súdov určiť procesné postavenie konkrétnej osoby) a zároveň odkázal na konkrétne okolnosti sťažovateľovej veci (obsah konkrétnych úkonov orgánov činných v trestnom konaní).

20. Za zjavne neopodstatnenú možno považovať ústavnú sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07). Keďže ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti v časti smerujúcej proti napadnutému uzneseniu krajského súdu nezistil žiadne okolnosti, ktoré by signalizovali reálnu možnosť vyhovujúceho výroku nálezu ústavného súdu po jej prípadnom prijatí na ďalšie konanie, bolo potrebné ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

21. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľa uvedenými v sťažnostnom petite (zrušenie napadnutého uznesenia krajského súdu, vrátenie veci na ďalšie konanie) nezaoberal. Z rovnakého dôvodu nebolo potrebné odstraňovať nedostatok ústavnej sťažnosti spočívajúci v absencii kvalifikovaného právneho zastúpenia sťažovateľa (§ 34 ods. 1 zákona o ústavnom súde), ktorý síce má právnické vzdelanie, avšak netvrdil ani nepreukázal, že je advokátom (§ 34 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. februára 2024

Robert Šorl
predseda senátu